



Työ- ja elinkeinoministeriö  
Arbets- och näringsministeriet

Oikeusministeriölle

15.3.2020

VN/3071/2020

1/11

## TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN VASTAUS OIKEUSMINISTERIÖN TIETOPYYNTÖÖN

Oikeusministeriö on pyytänyt tietoja automaattisen päätöksenteon käyttökohteista työ- ja elinkeinoministeriön toimialalla.

Osa tiedoista on kerätty työ- ja elinkeinoministeriön toimialan virastoilta ja muilta toimijoilta. Lisätietoja työ- ja elinkeinoministeriössä antavat tarvittaessa seuraavat:

Tämä vastaus yleisesti, työvoimapolitiittiset lausunnot: vanhempi hallitussihteeri Timo Meling

PRH, Business Finland, Finnvera, TUKES: teollisuusneuvos Sirpa Alitalo,

- lisäksi Business Finlandin osalta

-Minna Suutari, minna.suutari@businessfinland.fi (rahoitusasiat)

-Janne Karjalainen, janne.karjalainen@businessfinland.fi (tekoölyyn liittyvät kysymykset)

- ja PRH:n osalta

-yritykset ja yhteisöt: Liisa Räsänen, liisa.rasanen@prh.fi

-tilintarkastusvalvonta: Riikka Harjula, riikka.harjula@prh.fi

-patentit ja tavaramerkit: Jorma Hanski, jorma.hanski@prh.fi

Kaupparekisteri: erityisasiantuntija Jyri Oksanen

Palkkaturva: hallitusneuvos Nico Steiner

Työ- ja elinkeinoministeriön vastaus on liitteenä.

Timo Meling  
vanhempi hallitussihteeri

1. Tehdäänkö hallinnonalallanne tai toimialallanne jo nyt hallintopäätöksiä automaattisesti tai vastaavalla tavalla automatisoidusti ja jos niin millaisissa asiaryhmissä? Pyydämme antamaan kunkin asiaryhmän osalta ainakin seuraavat tiedot:
  - a. kuvaus asiaryhmästä ja asioiden valikoitumisesta automaattisesti ratkaistavaksi
  - b. keskeiset asian ratkaisussa sovellettavat aineellisen lainsäädännön säännökset
  - c. keskeiset asian ratkaisussa sovellettavat erityiset menettelysäännökset, jos menettelyyn liittyy erityislainsäädäntöä
  - d. automaattisesti ratkaistavien asioiden määrä vuositasolla.

## PRH

### Yritykset ja yhteisöt - kaupparekisteri

- Tilinpäätösasiakirjojen rekisteröiminen silloin, kun tilinpäätös toimitetaan teknisen käyttöyhteyden välityksellä Verohallinnosta kaupparekisteriin<sup>1</sup>
  - Osakeyhtiölain (624/2006) 8 luvun 10 §:ssä säädetään tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen rekisteröimisestä.
  - Vuonna 2019 kaupparekisteriin rekisteröitiin 225 488 Verohallinnolta tullutta tilinpäätösilmoitusta.
- Osoite- ja yhteystietojen kirjaaminen yritys- ja yhteisötietojärjestelmään silloin, kun osoite- yhteystiedot ilmoitetaan yritys- ja yhteisötietojärjestelmän sähköisessä asiointipalvelussa<sup>2</sup>
  - Yritys- ja yhteisötietolain (244/2001) 4 §:ssä säädetään yritys- ja yhteisötietojärjestelmään talletettavista tiedoista. Ensimmäisen momentin kohdan 4) mukaan talletettavia tietoja ovat posti- ja käyntiosoite sekä muut rekisteröintivelvollisen mahdollisesti ilmoittamat yhteystiedot.
  - Sähköisiä osoitteenmuutoksia tehtiin vuonna 2019 59 304 kappaletta.
- Yhteisön tosiasiallisten edunsaajatietojen rekisteröiminen
  - Yritys- ja yhteisötietolain (244/2001) 10 ja 11 §:ssä säädetään tosiasiallisten edunsaajatietojen ilmoittamisesta kaupparekisteriin (edunsaajailmoitus). Ilmoituksen on tehtävä yritys- ja yhteisötietojärjestelmän sähköisessä asiointipalvelussa.
  - Lähtökohtaisesti kaikki tosiasiallisia edunsaajia koskevat tiedot tallentuvat automaattisesti kaupparekisteriin. Jos ilmoitusvelvollisella yhteisöllä ei ole tosiasiallista mahdollisuutta tehdä sähköistä edunsaajailmoitusta, ilmoitus voidaan tehdä paperi-ilmoituksena.
    - Tässä tapauksessa rekisteröinti tapahtuu manuaalisesti.
  - Sähköisiä edunsaajailmoituksia tehtiin vuonna 2019 23 050 kappaletta
- Kaupparekisterilain, osakeyhtiölain, osuuskuntalain ja yhdistyslain mukainen poistomenettely
  - Rekisteriviranomainen voi poistaa toimintansa lopettaneen elinkeinonharjoittajan tiedot kaupparekisteristä kaupparekisterilain (129/1979) 24 §:n nojalla. Osakeyhtiölain (624/2006) 20 luvun 4 §:n ja osuuskuntalain (421/2013) 23 luvun 4 §:n mukaan rekisteriviranomaisen tulee määrätä yhtiö tai osuuskunta

<sup>1</sup> Osakeyhtiöt ja osuuskunnan toimittavat veroilmoituksen liitteenä tilinpäätösasiakirjat Verohallintoon. Kaupparekisterilain (129/1979) 31a §:n mukaan verohallinto voi toimittaa tilinpäätöstiedot teknisen käyttöyhteyden avulla kaupparekisteriin. Jos tilinpäätös toimitetaan suoraan kaupparekisteriin joko omaaloitteisesti tai valvontatoimien seurauksena, tilinpäätöksen rekisteröinti tapahtuu manuaalisesti.

<sup>2</sup> Osoite- ja yhteystietoja koskeva ilmoitus on mahdollista tehdä myös paperi-ilmoituksena, jolloin rekisteröinti / yhteystietojen tallennus tapahtuu manuaalisesti.

selvitystilaan tai poistettavaksi rekisteristä, jos yhtiö tai osuuskunta ei ole rekisteriviranomaisen kehotuksesta huolimatta ilmoittanut 8 luvun 10 §:n mukaisesti tilinpäätösasiakirjoja rekisteröitäviksi vuoden kuluessa tilikauden päättymisestä. Yhdistyslain (503/1989) 41 a §:n mukaan rekisteriviranomainen voi määrätä yhdistyksen poistettavaksi rekisteristä, jos yhdistyksestä viimeksi yhdistysrekisteriin tehdystä ilmoituksesta on kulunut vähintään kaksikymmentä vuotta eikä muutoin ole syytä olettaa yhdistyksen toiminnan jatkuvan.

- Kaupparekisterilain säännösten mukaan on viimeksi poistettu kaupparekisteristä 19.9.2018 11 443 elinkeinonharjoittajan tiedot
- Osakeyhtiölain säännösten mukaan on poistettu rekisteristä vuosien 2018 - 2019 aikana yhteensä 29 927 osakeyhtiötä ja osuuskuntaa
- Yhdistysrekisteristä poistettiin helmikuussa 2017 noin 35 000 yhdistystä

### **Tilintarkastusvalvonta, Patentit ja tavaramerkit**

- Ei tehdä automaattisesti tai vastaavalla tavalla automatisoidusti päätöksiä.

### **TE-toimistojen antamat työvoimapoliittiset lausunnot**

Työ- ja elinkeinotoimisto (TE-toimisto) ratkaisee toimivaltaansa kuuluvat työnhakijan työttömyysturvaoikeutta koskevat edellytykset ja antaa niitä koskevan työvoimapoliittisen lausunnon Kansaneläkelaitokselle tai työttömyyskassalle. Työvoimapoliittinen lausunto annetaan muun muassa työttömyysetuuden saamisen niin sanotuista yleisistä työvoimapoliittisista edellytyksistä. Työvoimapoliittisen lausunnon antamisesta säädetään työttömyysturvalain (1290/2002) 1 luvun 4 §:ssä ja 11 luvun 4 §:ssä. Lausunnon antamisen tavasta (manuaalisesti tai automaattisesti) ei ole säädetty.

Työvoimapoliittinen lausunto ei ole päätös työnhakijan työttömyysturvaoikeudesta, vaan päätöksen valmisteluun liittyvä toimi. Koska lausunto sitoo Kansaneläkelaitosta tai työttömyyskassaa, lausunnon antamiseen on kuitenkin vakiintuneesti sovellettu soveltuvin osin hallintolain (434/2003) säännöksiä päätöksen antamisesta.

Osa työvoimapoliittisista lausunnoista annetaan automaattisesti työnhakijan TE-toimiston verkkopalvelussa ilmoittamien tietojen perusteella. Lausuntoja annetaan automaattisesti työttömyysetuuden saamisen edellytyksistä, joista säädetään työttömyysturvalain 2 luvun 1 §:ssä.

Työnhakijan antamien tietojen perusteella käsitellään automaattisesti ainoastaan tilanteita, joihin ei liity harkintaa. Työttömyyden alkaessa annettavia työvoimapoliittisia lausuntoja työttömyysetuuden saamisen yleisten edellytysten täyttymisestä annetaan vuosittain arviolta noin 600 000, joista noin 30 000 annetaan automaattisesti. Luvut ovat vuodelta 2018.

Lisäksi työnhaun voimassaolon päättymisestä ja työttömyyden päättymisestä annetaan työttömyysturvalain 2 luvun 1 §:n perusteella vuosittain arviolta noin 790 000 työvoimapoliittista lausuntoa (2018). Tarkka lukumäärä ei ole tiedossa, mutta lausunnoista merkittävä osa on todennäköisesti annettu automaattisesti. Myöskään näihin tilanteisiin ei liity harkintaa.

**2. Onko hallinnonalallanne tai toimialallanne asiaryhmiä, jotka luonteensa puolesta soveltuisivat automaattiseen päätöksentekoon? Tällaisia saattaisivat olla ainakin asiat, joissa viranomaisen ei käytä (laajaa) harkintavaltaa (vrt. PeVL 7/2019 vp, s. 9) ja jotka ovat ratkaistavissa laskennallisesti tai vastaavalla tavalla mekaanisesti päättelemällä**

**Business Finland**

Business Finlandin rahoituspäätökset ovat aina harkinnanvaraisia. Periaatteessa voisimme muokata yksinkertaisten, ei laajaa harkintavaltaa sisältävien de minimis -ehtoisten rahoituspalvelujen kriteeristöä niin, että kaikki hylkäyskriteerit perustuisivat mekaanisiin kyllä-ei –vastauksiin. Tämä voisi kuitenkin vähentää rahoituksen vaikuttavuutta, koska rahoitus muuttuisi itsessään helposti ”automaatiksi”, jossa harkintaa ei enää käytetä. Automaattiset hylkypäätökset tekee myös ongelmalliseksi hallintolaista tuleva asiakkaan oikeus tulla kuulluksi. Jos olemme tekemässä hylkäävää päätöstä, meidän tulisi aina antaa asiakkaalle mahdollisuus tulla kuulluksi. Tämäkin voisi olla mahdollisesti ”automatisoitavissa” kertomalla asiakkaalle tieto tilanteesta ennen hylkäävää päätöstä ja antamalla näin mahdollisuus tulla kuulluksi. Automaattinen päätöksenteko vaatisi kuitenkin muutosta Business Finlandin toimintatapaan siinä mielessä, että päättäisimme ”mekaanisten hylkäyskriteereiden” täytyessä hylätä hakemuksen ilman hakemuksen sisältöön tutustumista. Tämä saattaa tarkoittaa joidenkin hakijoiden kohdalla sitä, että kaikkia hylkyperusteita ei kerrota kerralla ja asiakas päättyy hakemaan rahoitusta uudestaan turhaan.

Innovaatiosetelihakemuksia (yksinkertaisin Business Finlandin rahoituspalvelu) tuli vuonna 2019 noin 2500 kappaletta.

Business Finlandin toimintaa ohjaavat sitä koskeva erityislainsäädäntö sekä kansalliset ja EU-tason valtioneuvoston päätökset:

Laki Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandista ja Business Finland -nimisestä osakeyhtiöstä (1146/2017)

Valtioneuvoston asetus Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandista ja Business Finland -nimisestä osakeyhtiöstä (1147/2017)

Valtioneuvoston asetus tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoituksesta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta (125/2018)

Valtioneuvoston asetus tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoituksesta (1444/2014)

Valtioneuvoston asetus maksuhyvityksestä audiovisuaalisiin tuotantoihin (1547/2016)

Valtionavustuslaki (688/2001)

Laki valtion lainanannosta ja valtiontakuusta (449/1988)

Laki taloudelliseen toimintaan myönnettävän tuen yleisistä edellytyksistä (429/2016)

Yleinen ryhmäpoikkeusasetus

De minimis –asetus

Valtioneuvoston asetus laivanrakennuksen innovaatioihin myönnettävästä valtionavustuksesta (1153/2017)

Valtioneuvoston asetus energiatuen myöntämisen yleisistä ehdoista vuosina 2018–2022 (1098/2017)

Valtioneuvoston asetus yritysten yhteishankkeisiin myönnettävästä kansainvälisyysavustuksesta vuosina 2016 – 2020 (1734/2015)

**PRH****Yritykset ja yhteisöt:****Automaattiseen päätöksentekoon soveltuvia asiaryhmiä olisivat ainakin seuraavat kaupparekisteriin merkittäviä tietoja koskevat päätökset (kaupparekisteri-ilmoituksen perusteella tehtävät päätökset)**

- Henkilöitä koskevat kauppa-, yhdistys- ja säätiörekisteri-ilmoitukset
  - Ilmoituksen tekemiseen oikeutettu henkilö kirjautuu järjestelmään vahvalla sähköisellä tunnistautumisella.
  - Asiointipalvelussa henkilöt ilmoitetaan rooleittain kaupparekisteriin, yhdistysrekisteriin ja säätiörekisteriin.
  - Asiointipalvelussa annettaisiin myös asian ratkaisemiseen tarvittavat tiedot, joita olisivat mm. päätöksenteko-orgaani sekä päätöspäivämäärä.
  - Automaattista päätöksentekoa varten käsittelyjärjestelmä sisältäisi säännöt, joiden perusteella osa ilmoituksista valikoituisi automaattiseen päätöksentekoon loppujen siirtyessä manuaaliseen käsittelyyn.
  - Automaattisesti rekisteriin merkittävä henkilö voisi myös saada ennen rekisteröimistä tiedon tulevasta rekisteröimisestä, jotta hänellä olisi mahdollisuus reagoida, jos hän katsoo siihen olevan aiheutta. Viestin välityskanavana voisi toimia esimerkiksi suomi.fi-asiointipalvelu.
  - Osa automaattisesti ratkaistavista ilmoituksista voisi palata etukäteen laaditun säännön perusteella manuaaliseen käsittelyyn (=satunnaistarkistus)
  - Aineellinen sääntely olisi kaupparekisterilaisissa, mahdollisesti kaupparekisteriasetuksessa, yhdistysrekisteriasetuksessa ja säätiölaissa.
  - tietosuojanäkemykset; mahdollisimman pieni henkilömäärä näkee rekisteriin merkittävien henkilöiden henkilötunnuksia.
  - Henkilöihin liittyviä muutosilmoituksia tehtiin vuonna 2019 kaupparekisteriin 76 375 kappaletta ja yhdistysrekisteriin 18 013 kappaletta.
- Rekisteristä poistettavaksi ilmoitettavat asiat, joissa ei tarvita asiakirjaselvitystä tai joka on korvattavissa sähköisessä asiointipalvelussa annettavilla tiedoilla.
  - Tähän asiaryhmään voisivat kuulua mm. yhtiön tekemät ilmoitukset tiettyjen pääomapäätösten poistamisesta rekisteristä
  - Nämä ilmoitustyytit eivät tälläkään hetkellä edellytä päätöksen toimitamista ilmoituksen liitteenä; hallituksen jäsenen tai toimitusjohtajan tai näiden valtuuttaman tekemä ilmoitus on riittävä.
- Yksityisen elinkeinonharjoittaman tekemä ilmoitus elinkeinotoiminnan lopettamisesta
  - Lopettamisilmoituksia tehtiin vuonna 2019 10 089 kappaletta.

**Työ- ja elinkeinoministeriön kommentti edellä olevaan:**

Työ- ja elinkeinoministeriössä valmistellaan tällä hetkellä virkamiestyönä kaupparekisterilain kokonaisuudistusta, johon keskeisesti kuuluisivat ilmoitusten rekisteröintiprosessin sähköistäminen ja toisaalta automatisaation mahdollistaminen tässä prosessissa mukaan lukien nykyisten käytäntöjen arvioiminen lainsäädännön tarpeen näkökulmasta. Merkittävien hyöty saavutettaisiin automatisoimalla ainakin PRH:n edellä mainitsemat asiaryhmät.

Kaupparekisterilain uudistaminen yhteydessä tultaneen myös esittämään kaupparekisteriviranomaiselle oikeutta määrätä hallinnollinen seuraamusmaksu kauppa-

rekisteriin liittyvien velvoitteiden laiminlyönnistä. Myös tämä prosessi olisi automatisoivissa, ainakin siltä osin kuin laiminlyöntimaksu perustuisi ajankulumiseen, eikä kuuleminen olisi tarpeellista kuin erityisestä syystä. Toisaalta myös muissa laiminlyönneissä, joiden perusteella määrättävä seuraamusmaksu edellyttäisi aina kuulemista, olisi prosessi ainakin osittain automatisoivissa tapauksissa, joissa vastinetta ei annettaisi.

Kaupparekisteri-ilmoituksiin liittyvä päätöksenteko poikkeaa usean muun viranomaisen/viraston päätöksenteosta, koska rekisterimerkintä ei ole samanlailla suoraan yrityksen velvollisuuksia tai oikeuksia koskeva päätös, vaikka joillakin rekisterimerkinnöillä onkin oikeutta luova vaikutus, kuten osakeyhtiön muodostumisella oikeushenkilöksi rekisteröinnillä. Kyse on nimenomaisesti rekisteriin ilmoittamisesta ja tämän ilmoituksen perusteella rekisteriviranomaisen tekemästä rekisterimerkinnästä. Rekisteriviranomainen voi tehdä rekisterimerkinnän ilmoituksen mukaisesti tai evätä vaaditun rekisteröinnin. Julkisena rekisterinä kaupparekisterimerkinnät ovat merkityksellisiä erityisesti sujuvan liiketoiminnan kannalta, minkä lisäksi kaupparekisterijärjestelmään sisältyy kolmannen henkilön luottamusta rekisteritietoihin suojaava sääntely, vaikka kaupparekisterimerkinnöillä ei olekaan täydellistä julkista luotettavuutta.

Käytännössä ilmoittajan kannalta oikeussuojan tarvetta ei ole tilanteessa, jossa rekisterimerkintä tehdään ilmoituksen mukaisesti. Elinkeinoharjoittaja voi tehdä uuden ilmoituksen, jos rekisteröity tieto ei pidä paikkaansa. Rekisteriviranomainen voi kuitenkin evätä ilmoituksella vaaditun rekisteröinnin, jolloin päätöksestä on mahdollisuus valittaa markkinaoikeuteen. Eväät päätökset tehtäisiin jatkossakin manuaalisessa menettelyssä. Voimassaolevassa kaupparekisterilaissa säädetään erikseen rekisterimerkinnän kumoamisesta noudatettavassa menettelyssä (22 §) ja toisaalta tuomioistuimen päätökseen perustuvasta rekisterimerkinnän poistamisesta (23 §).

Yrityksen tai yhteisön ilmoittaessa edustajatietoja (esim. hallitus, toimitusjohtaja), rekisterimerkintä tehdään ilmoittavan yrityksen tai yhteisön rekisteritietoihin. Toisaalta rekisteri-ilmoitus koskee sellaisen henkilön merkitsemistä rekisteriin, joka ei (yleensä) ole sama henkilö, joka jättää (allekirjoittaa) rekisteri-ilmoituksen. Mikäli edustajatietoja koskeva rekisteröintimenettely katsottaisiin PeVL 7/2019 tarkoitetuksi toista asianosaista koskevaksi päätöksenteoksi, olisi tämä mahdollisesti ratkaistavissa antamalla rekisteröintiä koskeva ilmoituksen vireilläolo sähköisesti tiedoksi kyseiselle henkilölle tai vaihtoehtoisesti sähköisellä suostumuksella. On kuitenkin syytä huomata, että kaupparekisterilain nojalla jokainen voi ilmoittaa, ettei ole (enää) kaupparekisteriin merkityssä asemassa tai se on lakannut

### **Tilintarkastusvalvonta:**

- Automaattisesti voitaisiin tehdä tilintarkastajan hyväksymiseen ja/tai rekisteröintiin liittyen lähinnä hyväksymisen lakkauttamiseen liittyvät päätökset.
  - Tilintarkastaja hakee oma-aloitteisesti aloitteisesti hyväksymisen lakkauttamista. Henkilöllä on valitusoikeus hallinto-oikeuteen.
  - Sovellettavat säännökset: TTL 6:7.1. 1)-kohta; 6:9.2 5) –kohta ja 6:9.3 1)-kohta
  - 110-120 lakkauttamispäätöstä/vuosi

- Muissa meiltä lähtevissä päätöksissä päätöksentekijä tai päätösesityksentekijä käyttää harkintaa, eikä päätöksenteko voine tällöin olla täysin automaattista. Esimerkkinä tästä ovat
  - osallistumislupahakemuksista annettavat päätökset. Asian käsittelijän tulee tarkistaa hakemuksen hyväksymisen edellytyksenä olevien vaatimusten täytyminen liitteenä olevista dokumenteista (esim. työtodistus ja opintojen vastaavuustodistus). Tällä hetkellä on suunnitteilla, että hakijan perustutkintotiedot (alempi tai ylempi korkeakoulututkinto) saataisiin jatkossa Opetushallitukselta rajapinnan kautta.
  - tilintarkastajan hyväksymispäätös – työkokemus tarkastetaan myös jatkossa hakijan toimittamasta työtodistuksesta. Suunnitteilla on, että osa viranomaistodistuksista saataisiin jatkossa rajapinnan kautta.
- Hyväksymisen edellytysten ja ammattitaidon säilyttämisen ja kehittämisen valvonnan osalta osa päätöksistä voitaisiin mahdollisesti tehdä osittain automaattisesti. Kyseessä olisivat henkilöt, joilla määritellyt vaatimukset täytyisivät seurantakaudella. Harkintaa liittyy päätöksentekoon, kun tilintarkastaja toimii tilintarkastukseen rinnastettavissa tehtävissä.

#### **Patentit ja tavaramerkit:**

- Mahdollisia hyödyntämisen asiaryhmiä voisivat olla uudistamishakemusten hyväksyminen ja hakemusten sillensäjättöpäätökset
  - Molemmissa asiaryhmissä ratkaisun päättelemisen voitaisiin tehdä laskennallisesti tai muuten mekaanisesti päättelemällä.
  - Näistä toimenpiteistä säädellään kussakin erityislaissa, eli näitä koskevat säädökset ovat patenttilaissa, laissa hyödyllisyysmallioikeudesta, tavaramerkkilaisissa ja mallioikeuslaissa.
  - Ratkaistujen asioiden määrä vuositasolla vaihtelee, suuruusluokka on uudistamisissa 3000 – 4000 kpl, sillensäjättöpäätöksissä alle 1000 kpl/vuosi.

#### **Finnvera**

- Finnverassa ei tehdä vielä päätöksiä automaattisesti tai vastaavalla tavalla automatisoidusti.
- Finnverassa on kartoitettu automaattiseen päätöksentekoon soveltuvia asiaryhmiä. Tällaisia asiaryhmiä on tunnistettu olevan esimerkiksi:
  - uudet rahoituspäätökset (lähinnä ns. pienrahoituksen päätökset), joiden soveltuvuus yhtiön luottopolitiikkaan (mm. luottoriskin arviointikriteerit) voidaan määritellä laskennallisesti ja mekaanisesti päättelemällä selkeästä joukosta ennalta määrättyjä lähtötietoja.
  - rahoituksen muutospäätökset sellaisissa selkeissä tilanteissa, joissa päätös voidaan tehdä lähtötiedoista ennalta määritellyn politiikan mukaan (esim. lyhennyksen lykkäys);
  - perinnän päätökset selkeissä tilanteissa, joissa päätös voidaan tehdä lähtötiedoista ennalta määritellyn politiikan mukaan (esim. lyhyt maksusopimus);
  - korvauksen päätökset selkeissä tilanteissa, joissa päätös voidaan tehdä lähtötiedoista, tilanteisiin ei liity harkintaa (esim. järjestelmää tarkistaa, että raho-

tuksen tiedot ja hakemuksen tiedot täsmäävät, asiakas konkurssissa ja ei ole vakuuksia)

Yhteistä näille kaikille asiaryhmille on päätöksenteon perustuminen selkeisiin ennalta määriteltyihin arviointikriteereihin, joissa ei ole harkinnanvaraa, vaan keinoäly pystyy sääntöpohjaisesti ratkaisemaan asiat laskennallisesti tai vastaavalla tavalla mekaanisesti päättelemällä halutulla tavalla tai siirtämään asian tarvittaessa manuaaliseen käsittelyyn.

## **TUKES**

meillä Tukesissa automatisoinnin kohteena voisi tulevaisuudessa olla aluksi esim. Toiminnanharjoittajat ja laitteistot (TOLA) -rekisterin ilmoitusten päätökset, joihin ei tarvita harkintaa. Mutta näihin voimme palata myöhemmin, kun aika ja lainsäädäntö on kypsä??

## **Palkkaturva**

### *Kuvaus asiaryhmästä ja asioiden valikoitumisesta automaattisesti ratkaistavaksi*

Palkkaturvan tarkoituksena on turvata työntekijän saatavat työnantajan maksukyvyttömyystilanteesta. Kysymys on hallintoasian käsittelystä, joka käynnistyy työntekijän, ammattiliiton tai konkurssipesän hakemuksen perusteella. Työnantajaa tai muu maksuvelvollista kuullaan menettelyn kuluessa, koska tämä määrätään takaisinmaksuvelvolliseksi palkkaturvaa koskevalla päätöksellä.

Palkkaturvassa ei tällä hetkellä tehdä hallintopäätöksiä automaattisesti.

Automaattinen päätöksenteko soveltuu palkkaturva-asioihin pääasiassa avustaisen päätöksenteon muodossa. Itsenäinen automaattinen päätöksenteko rajoittuisi todennäköisesti ainakin aluksi vain kokonaan peruttuihin hakemuksiin (tapauksia keskimäärin 400-500 vuodessa).

Avusteinen päätöksenteko tarkoittaisi käytännössä PATU-tietojärjestelmän määriteltyjen sääntöjen pohjalta valmistelemaa päätösluonnosta, jonka perusteella palkkaturva-asian esittelijä tekisi lopullisen päätöksen. Sen piirissä voisivat olla ainakin seuraavan tyyppiset asiat (arvio tapausmääristä vuodessa):

- Kokonaan hyväksyttävät hakemukset, joista saatu kaikki tarvittavat tiedot ja selvitykset (1000)
- Kokonaan riitaisena hylättävät hakemukset (500)
- Kokonaan vanhentuneena hylättävät hakemukset (200)
- Konkurssipesien hakemukset (400)

Arvion mukaan automaattista päätöksentekoa voitaisiin alkuvaiheessa soveltaa palkkaturvapäätöksistä (enintään) n. 50 prosenttiin eli n. 2500 päätökseen tämän hetkisillä volyymeillä. Aluksi kokonaan sääntöpohjaista menettelyä voitaisiin kehittää tekoälyn ja data-analytiikan avulla niin, että sen piiriin saatavien tapausten määrä voisi kasvaa. Palkkaturva-asioiden monimutkaisuudesta ja niissä saatavan tiedon epätäydellisyydestä johtuen on kuitenkin vaikea nähdä, että automaattisen päätöksenteon osuus voisi nousta tämän hetkisen arvion mukaan ainakaan yli 75 %:n.

Lisäksi data-analytiikkaa ja tekoälyä voisi hyödyntää palkkaturvan väärinkäytöstopausten tunnistamiseen hyödyntäen samalla eri viranomaisten tietovarantoja. Palkkaturvassa näin kerättyä tietoa voisi hyödyntää yhteistyössä verohallinnon ja



muiden julkisvelkojien kanssa harmaan talouden torjunnassa. Viimeksi mainittu edellyttäisi toteutuakseen lainsäädäntömuutoksia tiedonanto-oikeuksien osalta.

*Keskeiset asian ratkaisussa sovellettavat aineellisen lainsäädännön säännökset*

Palkkaturvalaki (866/1998) ja merimiesten palkkaturvalaki (1108/2000). Asioiden käsittelyyn sovelletaan hallintolakia (434/2003).

*Keskeiset asian ratkaisussa sovellettavat erityiset menettelysäännökset, jos menettelyyn liittyy erityislainsäädäntöä*

Tällaisia ei ole tunnistettu.

*Automaattisesti ratkaistavien asioiden määrä vuositasolla*

Lukumäärät arvioitu edellä.

**TE-toimistojen antamat työvoimapoliittiset lausunnot**

Työvoimapoliittisten lausuntojen antamista on automatisoitu melko maltillisesti. Työttömyysturvalain aineelliset säännökset kuitenkin mahdollistaisivat sen, että automaattisten työvoimapoliittisten lausuntojen käyttöalaa laajennettaisiin.

Tällä hetkellä kyseeseen mahdollisesti tulevia tilanteita ei ole arvioitu kattavasti, koska työttömyysturvajärjestelmän toimijoiden (TE-toimistot ja työttömyysetuuden maksajat) välistä työnjakoa selvitetään. Lopputulos voi vaikuttaa merkittävästi siihen, mistä asioista työvoimapoliittisia lausuntoja annetaan jatkossa.

Kaiken kaikkiaan automatisoinnin mahdollinen laajentaminen ei ole yksinomaan lainsäädäntökysymys, vaan asiaan liittyy myös se, millaisia tietojärjestelmäratkaisuja on mahdollista ja tarkoituksenmukaista rakentaa. Oletettavasti automatisointia laajentamalla automaattisesti voitaisiin kuitenkin nykyisten säännösten pohjalta antaa tuhansia työvoimapoliittisia lausuntoja nykyistä enemmän.

3. Lisäksi jos teillä on jo käytössä menettelyjä automaattiseen hallintoon liittyvän virkavastuun kohdentamiseksi, päätösten oikeellisuuden valvomiseksi taikka hyvän hallinnon, oikeusturvan tai menettelyn läpinäkyvyyden varmistamiseksi, pyydämme kuvaamaan näitä järjestelyjä.

## PRH

### **Yritykset ja yhdistykset:**

- Tosiasiallisten edunsaajien rekisteröinti perustuu tulosalueen johtajan hyväksymään toimintamalliin edunsaajien rekisteröimisessä.

### **TE-toimistojen antamat työvoimapolitiittiset lausunnot**

Lähtökohtaisesti työvoimapolitiittiseen lausuntoon merkitään sen TE-toimiston virkamiehen nimi, joka on kyseessä olevan työnhakijan ns. vastuuvirkailija. Lisäksi työnhakijalle ilmoitetaan TE-toimistojen valtakunnallisen puhelinpalvelu numero lisätietojen saamista varten.

**4. Voitte ottaa kantaa myös siihen, millaisilla kriteereillä automaattisen päätöksenteon käyttöalaa tulisi yleislaissa rajata (vrt. edellä kohdassa 2 annettu esimerkki), tai muihin esiselvityksessä käsiteltyihin kysymyksiin.**

**Business Finland**

- Virkavastuu ja siihen liittyvä rikosoikeudellinen ja vahingonkorvausvastuu. Kuka vastaisi niistä rahoituspäätöksistä, joita automaattisesti tehtäisiin? Tämä vaatisi lainsäädännön tasolla isoja tarkennuksia ja täsmennyksiä ennen kuin kannattaisi lähteä etenemään tällä polulla. Koska Business Finlandilla ei ole tarkkarajaisesti määriteltäviä päätöskriteereitä vaan kaikkiin rahoituspäätöksiin liittyy aina harkinnan mahdollisuus ja lisäksi monet kriteerit edellyttävät tulkintaa, on todella vaikea rakentaa yksinkertaisia algoritmeja, jotka toimisivat luotettavasti ja uskottavasti päätöksenteon perustana. Virkavastuukysymysten soveltaminen tällaiseen kokonaisuuteen on vaikeaa ilman tarkempaa lainsäädäntöä AI:n roolista, oikeuksista ja vastuista.

- Mikäli (osa) vastuu(sta) jotenkin allokoituisi ohjelmistolle/algoritmeille, mitä se tarkoittaisi eri vastuiden kannalta? Olisiko yksittäinen ohjelmoija, kehitystiimin esimies, rahoituspäätöksiä tekevä organisaatio, joku muu, vastuussa esimerkiksi virheellisen ohjelmistokoodin aiheuttamista virheellisistä päätöksistä. Ja mitä tuo vastuu tarkoittaisi?

- On varmasti ymmärretty ”tukiälytyypiset” sovellukset, joissa tekoäly tekee asiantuntijalle suosituksia, jotka osin voivat vaikuttaa hankinnanvarainen päätöksen tekoon. Pysytäänkö/halutaanko jotenkin rajata, mihin saakka tekoälyn toiminta on avustavaa vs. mahdollinen toisen ääripään tilanne, jossa viranhaltija ”vain painaa hyväksymisnappia” tekoälyn tehdessä päätöksen täysin itsenäisesti? Tekoälyn rooli esitysvalmistelutyön tukemisessa voisi saada aikaan merkittäviä hyötyjä Business Finlandin rahoitustoiminnassa ja voisi paikoitellen myös parantaa päätösten laatua ja yhdenmukaisuutta.

**PRH**

**Yritykset ja yhdistykset:**

- Tietojärjestelmiä rakennettaessa rekisteröintimenettelyt ja –vastuut kuvataan määrittelyn yhteydessä. Tietojärjestelmä laaditaan niin, että määriteltyjen käsittelysääntöjen perusteella ratkaisun lopputulos on aina sama riippumatta siitä, tekekö päätöksen ihminen vai kone.
- Esimerkiksi edellä mainituissa elinkeinonharjoittajan tekemissä ilmoituksissa rekisteriviranomainen ei voi tehdä rekisteröinnin epäämispäätöstä.

**Finnvera**

Erityistä huomiota yleislain valmistelussa on nähdäksemme syytä kiinnittää laadukkaan automaattisen päätöksenteon edellytyksiin. Esimerkiksi millaista päätösten jäljitettävyyttä ja jälkikäteistarkastelua automaattisilta päätöksiltä edellytetään. Sekä millaisia tarkasteleja automaatiota kehittävien kehitystiimien tulisi kehitysvaiheessa tehdä, joilla hyvän hallinnon periaatteet ja virkavastuu varmistettaisiin. Asia on erityisen relevantti oppivissa keinoälysovellutuksissa.